Splendidiſſimi ac veridici Juris pontificij doctoris .d. Dominici de ſancto gemi- niano cōmētaria propria diligen- tiſſime caſtigata in Decretū

Cum gratia et privilegio Illuſtriſſimi conſilij Rogatorum.

BIBLIOTECA UNIVERSIDAD SALAMANCA

¶ Diuinum opus optimi iuris pontificij interpretis
D. dominici de ſancto geminiano in primam partem
decreti feliciter incipit.

[R]Euendi
patres
⁊ domi
ni mei
preſtan
tiſſimi
pro hu
ius mei
princi-
pio oc-
currit
mihi il
lud qd
ſcribit
pſalmiſ.
Deus
i adiu-
toriũ
meum intende: ⁊ tranſumptiue. viij. q. i. c. aduerſitas. §.
hoc etiã tũc obſer. alſo. §. cũ vos per qd a pſalmiſta nota
biliter informamur pro adiutorio clamare debere ad
deum ſi agere ⁊ perficere volumus actus vel operatio-
nem qualibet virtuoſam: qd etiã ſcribit beatus Augu
ſtinus: ⁊ legitur in dicto. §. hoc etiã tunc obſeruandũ ⁊
§. hinc etiam Auguſtinus. Ipſum igitur deũ verum
inuocandũ: vt dicit Cyprianus. viij. q. i. Denique ſine cu
ius reſpectu nihil eſt agendũ. c. eã. c. q. c. ſi qui vero. Cuz
etiam deſidentes: ab ipſo licet interdũ initio ferueãt:
incrementa tamen habere non poſſunt nec augere qd
ceperũt: ſed ſtatim ſua praua emulatione deficiunt: vt
ea. cã. ⁊. q. nouacianus: inuoco humiliter ⁊ ardenter ex
opto quatenus in huius libri mei lectura mihi ſpecia-
lis adiutor ſit: vt ea. cã. ⁊. q. penſiſ: vt ipſo auxiliãte ⁊ eti-
am diſponente ea. cã. ⁊. q. qualiter lecturam iſtã initia-
re mediare valeã: ⁊ feliciter terminare: ea. cã. ⁊. q. ſuſci
tari ducemq ⁊ intelligentiam omniũ que in hoc libro
comprehenduntur manifeſtare dignetur: vt. d. c. deni-
que: ac per hoc vos et ego preſentis vite comoda ſentia-
mus ⁊ abſq ambiguitate gaudia ſuſcipiamus eterna
vt legitur ad literam in dicto. c. ſuſcitaris. Que inter-
ceſſiõe virginis glorioſe ⁊ beati Ioãnis apoſtoli ⁊ euã-
geliſte patroni mei ipſa trinitas preſtare dignetur: de
qua in dicto. c. denique: per infinita ſecula benedicta. Amẽ.
¶ Diuini igit nominis adiutorio pro mei fundamen
to pariter ⁊ principio inuocato: quo pretermiſſo nullũ
bonum poſſet ſuperponi edificiũ: vt. i. q. i. c. cũ paulus.
extra de preſbytero non baptiʒato: veniens. ⁊ ſic funda
mento huius mei operis rite ⁊ recte poſito: ipſius ope
ris edificium. i. lecturam aggrediar. Confiſus de beni-
gna largitate illius qui dat omnibus affluenter: ⁊ non
improperat. i. q. ij. c. ſi pro. In cuius quidem lecture prin
cipio ſicut ⁊ in principijs aliorum librorum eſt queren
dum de aliquibus ad declarationem totius huius cõ
pilationis. ¶ Et licet vario modo procedatur in his: qꝛ
aliqui querunt de qnq: ſicut Ber. in prohemio compila
tionis Gregoriane: puta que ſit intentio auctoris: que
ſit materia libri: que vtilitas: cui parti philoſophie ſup
ponatur: quis ſit modus agendi: ⁊ quis ſit libri titu-
lus: hec duo vltima ponẽs pro vno. ¶ Alij vt accur. ff. de
iuſti. ⁊ iure. ſuper rubrica querit etiã de qnq: ſed aliter: qꝛ
querit primo quis fuerit auctor ſiue cõpilator: que ma-
teria: que intentio: que vtilitas: cui pti philoſophie ſup
ponatur. ¶ Alij vt archi. hic querit de quatuor. ſ. que ſit
materia gratiani in hoc opere: que ſit eius intentio: que
vtilitas: que cauſa operis. Alij querunt de tribus tm̃ vt
recentes. Primo quot ⁊ quotuplex eſt cã. Scdo cui pti phi-
loſophie ſupponatur. Tertio quis ſit libri titulus. Et
iſte modus eſt per modernos magis viſitatus: per quẽ
in effectu fit inueſtigatio de omnibus etiam de quib⁹
alij querunt: facientes maiorem numerũ queſitorum. ⁊
hunc modum ſequar. ¶ Quero igitur in principio hu
ius libri de tribus principaliter. Primo quotuplex ⁊
que ſit cã huius libri. Scdo cui parti philoſophie ſup
ponatur. Tertio qs ſit libri titulus. ¶ Ad primũ reſpõ
deo ⁊ licet aliqui vt Io. monach⁹ in prohemio vj. libri
dicant cãm eſſe duplicem. ſ. eſſendi ⁊ fiendi: Et primã di-
uidit in materialem ⁊ formalem: Scdaz in efficientem
⁊ finalem. Attamen reſpondeo ⁊ dico ꝙ iſte eſt viſitatior
modus reſpondendi: ꝙ quadruplex eſt cauſa: materia-
lis: formalis: efficiẽs: ⁊ finalis. ¶ Cã materialis ſm ar-
chi. hic ſunt canones: decretales epiſtole: auctoritates
ſanctorum patrum: qui licet vim ⁊ poteſtatem conden-
di canones non habuerunt: eorum tamẽ opuſcula nõ
minimum locum habent in eccleſia dei. Item aucto-
ritates veteris ⁊ noui teſtamẽti. ¶ Hoc idẽ ſentit in ſi-
mili accur. ſuper rubrica. ff. de iuſti. ⁊ iure dicens: ꝙ ma-
teria illius compilationis. ff. veteris ſunt omnia iura an
tiquorum prudentum. ¶ Hoc idem Ber. in compila
tione gregorij noni dicens: ꝙ materia illius compilatio-
nis ſunt conſtitutiones: decretalium epiſtole ſub ſingu
lis titulis collocate: qd intellige de decretalibus ⁊ conſti
tutionibus prout erant preciſe ⁊ adhuc non inſerte in
illa compilatione al. Bernardus ibi nõ bene diceret:
prout notant doctores ibidem: qꝛ collocatio decretaliũ
in illa compilatiõe non eſt materia ſui ipſius. ¶ Idem
alij dicunt: ⁊ hoc placet Ioanni and. ſuper prima glo.
in prohemio decretalium: ꝙ bonum quidem cõmune
qd eſt materia ⁊ ſubiectum in ethica: ſit materia libri
decreti ⁊ cõpilationis decretaliũ. pro quibus facit ſcdm
eus. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. i. in principio ibi ius ẽ ars boni ⁊ eq ⁊c.
Si iⁱ ars eſt de bono ⁊ equo: ergo bonũ ⁊ equũ eſt ſub
iectũ ⁊ materia artis ⁊ illi⁹ ſciẽtie poſitiue. Et eodẽ mõ
hic deberet dici ꝙ bonũ cõe eſſet materia illius cõpila-
tionis. Io. de lig. in prohemio decretaliũ dicens ꝙ ſi loq-
tur de materia ex qua: materia eſt opinio ſuperpoſita
que habet ꝙ decretales ⁊ cõſtitutiones preciſe: ⁊ adhuc
non inſerte in compilatione decretalium fuit materia
illius compilationis. Et eodem modo materia huius
compilationis ſunt canones: decreta ⁊ decretales preci
ſe ⁊ adhuc non inſerte in iſta compilatione: vt ſupra di
xi poſt archi. ¶ Sed ſi loquimur de materia prout ẽ
materia circa quã verſatur liber ſiue de ſubiecto: dic di
co ipſe ꝙ cum ſcientia illius compilationis decretaliũ
ſubalternetur morali: ita ⁊ ſubiectum illius ſcientie de
bet ſubalternari ſubiecto ſcientie moralis: qꝛ ſicut ſe ha
bet vna ſciẽtia ad aliã: ita ſe debet habere ſubiectũ vni
us ad ſubiectum alterius: qꝛ ergo ſcdm eũ ſubiectum
ſcientie moralis eſt homo politicus. ſ. homo regulabi-
lis ſcdm politias ſiue mores generaliter traditos a ſci
entia morali: Sic reſtringẽdo ſubiectum illius compi-
lationis eſt homo regulabilis ſcdm conſtitutiões ⁊ ca-
nones illius cõpilationis. Et eodẽ modo hic habem⁹
ſcdm hoc dicere ꝙ ſubiectũ huius compilatiõis ſit ho
mo regulabilis ſcdm conſtitutiones ⁊ traditiones hu
ius libri. ⁊ hoc cõiter per modernos tenetur: ut ſcdz eũ
ſubiectum eſt proprie id quod predixi. Sed materia
proprie circa quã eſt: de quo tractatur in ſcientia vel in
libro. de quo remitto ad plenius no. per eũ in prohemio
decretalium. ¶ Cauſa formalis quã alij vocant modũ
agendi eſt duplex: ꝙ quedam eſt cã formalis ſiue mo-
dus agen. ex parte tractatus in genere: ⁊ quedã ex par-
te tractandi in ſingulari. Cauſa formalis ex parte tra-
ctatus in genere eſt diuiſio libri in ptes. Nam liber iſte
diuiditur ſm archi. principaliter in tres partes. Quia
in prima parte magiſter tractat de miniſtris eccleſie ⁊
eoꝝ officijs ⁊ hec pars cẽtũ ⁊ vna diſtinctiõe terminat.
¶ In ſcda parte tractat de negocijs eccleſiaſticis tam
clericorum ꝙ laicorum: dico prout de his pertinet ad

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

n **On multe3** Palea eſt. ¶ Caſ⁹: Cū papa indicat ſlato aliā q̄ in eccleſia ſua male vſurpātur: ille nō deb3 male attendi: ſed ea potius cū gratia3 actione corrigere. Primo narrat. ſcđo increpat. ſcđa ibi: Que ſi.

c **Ontra** Caſus: Extra miſſa3 ſolēnia nō eſt vtendum pallio niſi alicui cō petat ex p̄uilegio ſpāli. Primo deteſtatur ſpa tientiam correctionis. ſecūdo vſu3 pallij extra miſſam. tertio oſtēdit ptis cōfeſſione3 ⁊ p̄uilegij inductionem. quarto cōcludit quid agendū. quinto cōcluſionē repetit. ſexto cōminat. ſcđa ibi: Illud. tertia ibi: Et qđ. q̄rta ibi: Nulla. quinta ibi: Oportet. ſexta ibi: Quod ſi. ¶ Caſus. Ioānes archiepiſcopus rauēnas extra miſſa3 ſolennia pallio vtebatur: ſup quo cū a Grego. reprehendebat defendebat ſe p̄uilegijs apoſtolico3: in qbus oēs cōſuetudines ſue eccleſie fuerunt cōfirmate: quare papa ſcribit ei dicens q̄ aut defendat ſe cōſuetudine generali: aut priuilegio generali. Cōſuetudini generali ſe tueri nō pōt: q̄ alij archiepiſcopi hoc nō faciunt. ¶ Si vō p̄uilegio ſe tuetur: neceſſe eſt vt illud oſtēdat: quod ſi oſtēdere nō poteſt: a tali p̄ſumptione de cetero ceſſet: ne eius exēplo alij archiepiſcopi talia velint vſurpare. Tēpus. i. ſolēnia. Subditis in inferiori parte. Epiſtole: ne. Annectū. i. ſubſcripsū. ¶ Ibi dicit tex. Perceptū. ¶ Nota: quod eēt preceptū hoc. Et dic. i. priuilegiū. Et forte eſt vulgare aliquo3. Io. fan. vel p̄ hec ⁊ meli⁹. Lau. ¶ Ubi dicit tex. Rōane: no. q̄re rōana ecclia nullus ali⁹ dat priuilegiū cōtra ius cōe. b. ii. q. iij. cōqueſtus. ¶ Ubi dicit tex. Decorari: nota ad qđ hoc ponit. Et dic q̄ notat eū de vana gloria: ⁊ de extollētia: q: ſm papā decus ad gloriā pertinet. ¶ In gl. i. arguit: ⁊ alleg. concor. ¶ In glo. ij. primo querit ⁊ ſoluit. ſecundo tractat an ſit neceſſe exhibē p̄uilegiū: de q̄ ſit mētio in ſcđo: ⁊ p̄ v. recitat opi. quā reprobat. ſo recitat aliā cum. ſ. 3. Et ſoluit ibi: ſi factu3: ſeo p3: ſaluo q̄ ſi tenor ſit inſert⁹ in littera apoſtolica p̄pter auctoritatē: ⁊ maturitatē: de qua no. ſ. reſcrip. ad audiētiā. ¶ Idē q̄ in ſecūdo videt ex certa ſcia approbare p̄mū ex quo ponit tenorem. Et ſic nō eſt neceſſe illud p̄ducere: de cōfirmatione vti. vel in vti. c. penul. de reſcrip. cum inter in ſi. Ibi veritate3 geſto3 ⁊c. Sed geſta dicunt que a tabellione ſcribūtur. archi. ¶ In ſi. vbi approbatur opinio Io. ibi tamē loquit de renouatōe ſeu exēplatōe ſingulari: hic aūt loquit de exemplatione ⁊ inſertiōe niuis p̄uilegij vel inſtrumēti. Sed eadē eſt rō: ⁊ omnimoda ſimilitudo in vtroq3 caſu: de hoc ē no. lex. di. ieiuniū in gl. argumētū nō valere: de ver. ſig. abbate in glo. ex hoc. Et ſuper eū iūgit hoſti. q̄ vocādi ſūt ad hāc exēplificatione3 vt ſit auctētica illi quo3 intereſt: 3 alij ꝯtraq3 b rep. archi. de quo p̄ Inno. in. c. decre. vlti. in ſua p̄ma glo. poſt mediū in: qđ ibi. Io. an. ponit ſup verbo inſpecta. vide etiā qđ ibi no. ſup verbo in nulla ſui pte. ¶ In gl. iij. exēplificat in argumentū lſe: cui tamē rñdet in ſi. ibi de particulari: h̄ de generali que facit ius cōe. ¶ In gl. ſup verbo Oſtēdi: ob. tripliciter ⁊ ſoluit. ¶ In glo. ſe. primo tractat an allegans priuilegiū apoſtolicū primo teneatur exhibere ē illud coram inferiori iudice. ſcđo obijcit: hic tractat primo an clericus teneatur oſtēdere titulū bñficij ſui q̄ ſol. diſtinguēdo: ⁊ opi. ſine di. ibi: Dicut ergo ⁊ ſm. h. ⁊ Lau. ibi: Quidā vt Ber. hiſp. ⁊ medius ibi: in parte deciſa: vbi no. Lau. eū preſumi canonicū q apparet inter alios canonicos in ſtallo: p̄bēdis ⁊ alijs: niſi p̄betur cōtrariū. xvi. q. i. ē ꝯgenitores: ⁊ tamē tenet p̄bare ſuā inſtitutionē de p̄curā. Et inſinuatiōe: vbi goſ. tenet idē dicēs hoc ſpeciale in caſu iſto ſicut eſt ſpāle in liberto eccleſie. xij. q. ij. longinquitate. ⁊. c. libertia. ar. hoc dictū non ponit ibi. ſed Ber. tenet ibi opi. Io. in glo. ſed quare: vbi de hoc ibi no. in ſua glo. penulti. ¶ In ſi. de hoc in. d. decre. ex inſinuatiōe: de reg. iuris. c. i. in glo. vlti. li. vi. poſt hoſt. de ſimo. lic3 hoſt. ſuper vbo officij ſui. p̄ Cōpo. de reſcrip. c. capl3 in gl. vl. poſt mediū. ſ. ſ3 quid veniet: ver. ſm hoc refert hic. archidi. bona. dixiſſe q̄ agens ꝯ poſſeſſorē eccleſie: vel alteri⁹ rei h3 docere de ſuo iure: ꝯtra poſſeſſorē de illius iure nō pōt facere poſitiones vel articulos: q: ſi nullū ius habeat deb3 poſſeſſor abſolui de proba. ex litteris. Et ita tenet curia: ⁊ de mandato Inno. ſic fuit p̄nūciatū in eccleſia ſancte marie de vepribus. Nā de ſuo iure nō de alieno agi debet. ff. ſi ſer. ven. vti fruitū de cōceſ. p̄ben. poſt electionē: vbi obtinuit honorius q̄ poſſidebat lic3 aliter nō p̄bauerit de iure ſuo ſ3 bona. Ex hoc ⁊ ex dictis remiſſio quas dedi: diſtinguat: aut iudex ex officio inq̄rit de articulo qđ pōt de recti facto: ⁊ tunc incūbit p̄batio poſſeſſori: Aut pars agit: ⁊ tūc agēti niſi preſumptio trāſferat hoc onus in poſſeſſore3. Lau. de pe. ¶ In glo. ſup vbo Cōprobes: q̄rit ⁊ ſoluit. ¶ In gl. ſe. dat ſūe. ¶ In glo. vlti. ſ. contra. ⁊ ſoluit.

Priuilegia ſ. eſt: ⁊ quinta pars di. In qua oſt dit Gratianus que priuilegia cū pallio ſunt concedenda.

r **Ationis** Cum pallio papa largiri cōſueuit priuilegiū ⁊ pallio ſib⁹ ſubiectos curā ⁊ ſollicitudinē exercere d3. Due ſunt ptes. ſcđa ibi: S3 eū. ¶ Caſus ſiagri⁹ epūs a Grego. palliū poſtulat. Grego. vō ⁊ pallium ſibi largit⁹ eſt ⁊ p̄uilegia. Sed qm̄ cū honore creſcere d3 ſollicitudo. Idō p̄cepit ſibi vt ſollicit⁹ ſit circa curā ſubiecto3. Ordo: idē eſt qđ rōnabilis diſpēſatio eccleſie. hu. Actiōis. i. honorum ēp̄orū ꝯ boni apparētes. hu. ¶ In glo. i. arguit: ⁊ allegat ꝯcor. ibi: Eccleſie. Aliquādo hoc fallit ſ3 id qđ no. lxxxviij. di. c. vlti. ſic econtra. xij. q. ij. charitatem cum ſi. C. de caduc. tol. l. vnica. ſ. pro ſecundo.

p **Allium** Idē duas ptes habens. ¶ In gl. Pōit in ſua pte tres lec. ibi Fuerat. hec exceptio eſt de mente tex. ¶ In ſi. idē p̄ omnia Io. fā. Caſus: Cōſecrato in archiepiſcopū: papa trāſmittit palliū ⁊ innouat. ¶ In glo. i. exponit litteram: ⁊ no. ex ea recitat opi. ⁊c. ⁊ dicit qđ ſeruat hodie. ¶ In glo. ij. recita p̄. q. quare fuit neceſſe reuocare p̄uilegia ibi: Cū veniſſet. ff. de admi. tu. l. ex pluribus: ⁊ de excep. l. exceptiones. q. archi.

DI. CI.

i **N vna** Hic intitulat. ci. di. q̄ cōtinuatur ad prie. hoc mō: q3 q̄ ſupra facta eſt mētio de metropolitanis: adō ſupponit ei di. In qua oſtēdit q̄ in vna prouincia nō debēt eē duo metropolitani: qđ ver eſt: niſi multitudo populi excreſcat: vt. xvi. q. i. precipimus: ⁊ xcix. di. nulli: ⁊ hoc nō pōt fieri niſi ex ſpāli licētia: ar. vij. q. i. mutationes.

p **Eruenit** Caſus in rubro: cui adde: ⁊ ſi ſpatoꝝ de vna p̄uincia faciat duas. Caſ⁹ declarū fuit i cōcilio calcedonēſi. q̄ quidā ep̄i ſine auctoritate pape per imperialē cōſtitutionē vnā prouinciā diuidebāt in duas: ⁊ ita duo metropolitani in vna ⁊ eadē p̄uincia inueniebant: quare cōſiliu3 ſtatuit: vt epiſcopi q talia de cetero facere tēptauerint deponantur. Pragmaticis: qđ hoc ſit: dic vt in glo. ¶ Nota quod dixi in ſūmario. cōcor. qđ habet ſupra. ſ. p̄cedēti. ⁊ dic vt ibi dictū. ¶ In glo. i. exponit litterā ⁊ dicit qđ ē pragmatic⁹ in ſi. a p̄mos qđ ē cīs q: ſolū cū cognita ſolet dari. ¶ In gl. iij. arguit ⁊ infert in ſi. hoc ver quādo ratione vel errore ſui defectus: ſed p̄pter crimē alterius: vt ſi filius illius ſit qui leſit maieſtatē: vel ſit ſeruus talis ſi legitimetur a principe erit legitimus apud oēs vel nō: vt no. vi. q. i. ſ. ver. Lau. ¶ In gl. vlti. declarat litteram: ⁊ excipit: in ſi. xvi. q. i. precipimus: ⁊ per ſolum papam: vel eius auctoritate. ar. vij. q. i. mutatiōes Bar.

Hactenus ſ. eſt. In quo claudit precedentia: ⁊ p̄delibat ad ſequentia.

¶ Regiſtrum chartarum.
a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x.
omnes ſunt quaterni: preter x quod eſt ternus.
Sunt quinterni. xvi. ⁊ charte tres.
¶ LAUS DEO.